

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3.

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Saltdal

Emne: Brynet

Bygdelag: Setså

Oppskr. av: Harald Skavold

Gard: Sommervold.

(adresse): Setså i Salten

G.nr. 2 Br.nr. 15

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Bryne⁽ⁿ⁾ er det vanlige nå for lja. Før var det ~~myrbrukt~~ slip som var mye brukt (ei slip - slipo - slip - sliper.)

Før Univ og andre eggjern brukte en hein (ei). Den er finere og gir bedre egg.

Det heiter å heine ljaen. (På Tro i Tjøtta heiter det å kvedde) ljaen. Et gammelt ord var å stegge) ljaen.)

2. Det bruktes mest bryner av naturstein. Den finst ikkje her i bygda, men i Beian blir hogget mye bryrstein. Det har også vart stikk å ha med bryrstein fra fj. Finnmark. Om det den ble fin med eller kjøpt, vet jeg ikkje. Helst begge deler.

Kasser med bryner kommer nå til butikkene hvor vi kjøper dem.

7 de siste år er det litt mossa alminnelig med ~~heimst~~ bryner av kunststein (karbonidium). Jeg har gjerne brukt begge ~~sorter~~ arter, først et bryne av kunststein så et av naturstein

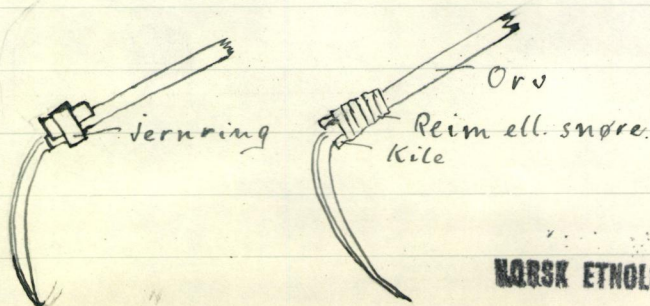
2. 3. Alle redskaper blir først slipt på en rind slipstein og etterpå klessit med hein.

4. Folk hånker ikke at egga på gjæn ble klymt ut med hammer.

5. Det fanns ikke stein som lå stille mens en slipa på dem. Derimot hadde vi för ei stor flat hein til å klesse smekkerverktøy på. Heimene holder en i regelen stille og beveger verktøyet som skal klesses.

6. Det blir gjerne så at en sliper i slutten av hver økt, men det kan være at en synes gjæn er kvas nok så en slår to økter med den eller en kan komme til å ralle stein eller strengstubber så en må slippe midt i økta. Men i utslåttene hvor det er lite både av stein og streng kan en slå heile dagen uten å slippe. De fleste har nå en liten slipstein på utslåttene.

För i tida tok folk med seg både to og tre gjær med tilhørende orv på utslåttene. To gjær kan en ha med nå også, men bare ett orv da en nå bruker gjæring med kile, mot för suring.



7. Kjerner ikke andre bryner enn de som er nevnt under pkt. 2.

8. Det er sjelden en bar av gjæen for å slipe den, men ofte blir det jo at en sliper læsse gjæer.
 En sliper alltid gjæen med egga mot seg.

9. En holder gjæen med venstre hånd mens ~~sv~~ orvet står støttet mot jorda. Profestet (høken på gjæen) er nærmest kroppen og odden peker fram. Nå er det to måter å holde venstre hånd på. Enten har en heile tida handa bakk brynet eller en heiner bakk handa ei tid og fram handa ei tid.

Brynet holder en i høgre handa og fører det langs egga på gjæen mot og fra venstre handa skiftvis på hver side av gjæen. Det blir også ~~to~~ heina lenge på ei side og så på den andre.

10.9. Verfar min brukte slipstokk for å ha bryne i slitt som far hans som var fra Lesja. Den var festa til beltet som en knivslire. Han hadde forresten et bånd i den som han bandt rundt livet. Den var av tre og arbeid som ei kjerne. Den hang rett bakk.

11. Nei. Tungen har kjennskap til bruk av horn

12. Se 10.

13. Når det er dogg fjukter en bruyet i dog-
ga. Tenkelte har en vasskånp med, men de
fleste spytter på bruyet.

14. Ikke noe navn på mellet på bruyet.

15. Det blir ikke brukt som middel mot
ringorm.

16. Det blir heller ikke brukt mot andre
sykdommer.

17. Det er ikke kjent at bruyet blir bedre av
å ligge i mærtine.

18. Det finnes ikke fortellinger om at
bruyet taler.

19. En kan vel summe bider si: "Twi!"

20. Ingen ramser er kjent.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM 235
BYGDØY